

Відгук
офіційного опонента доктора економічних наук,
професора Макогона Юрія Володимировича
на дисертацію Українець Лілії Анатоліївни
на тему «Економічна експансія Китайської Народної Республіки в
країни, що розвиваються», подану на здобуття наукового ступеня
доктора
економічних наук за спеціальністю 08.00.02 – світове господарство і
міжнародні економічні відносини

1. Актуальність теми дослідження

Динаміка участі України в процесах глобальної економічної інтеграції обумовлює необхідність модернізації зовнішньоторговельної стратегії співробітництва України з найважливішими партнерами при неодмінному збереженні економічної безпеки держави. Це питання набуває особливої актуальності внаслідок кризових явищ в Європейському Союзі та уповільнення процесу євроінтеграції України. Стратегічний розвиток національної економіки в умовах геополітичних змін передбачає активізацію участі в інтеграційних процесах не лише з Європейським Союзом, але і з іншими мегарегіональними утвореннями та країнами. Відповідно, потрібна розробка доповнюючих стратегій двостороннього економічного співробітництва України з домінуючими країнами-центрами глобальної економіки, однією з яких є Китайська Народна Республіка (КНР).

Проте, розвиток двосторонніх українсько-китайських економічних відносин, особливо торговельних, в умовах активної економічної експансії КНР, може не тільки зміцнювати економічну безпеку України, але й створювати певні загрози. На даний час українсько-китайські зовнішньоторговельні відносини характеризуються істотною невизначеністю та нестабільністю, значною мірою внаслідок недосконалості стратегії та програм розвитку співробітництва, які набувають особливої важливості в умовах глобалізації.

Тому на сьогодні гостро відчувається потреба в теоретико-методологічних розробках і узагальненнях, а також в практичних

рекомендаціях, які б адекватно пояснювали реальний стан сучасного етапу формування зовнішньоекономічної стратегії України з урахуванням процесів економічної експансії Китайської Народної Республіки, і цим давали певні настанови щодо забезпечення її ефективності.

Базою для подальшого розгортання досліджень у цій сфері мають стати розробки представників вітчизняних й зарубіжних наукових шкіл, практичну значущість яких визнано науковою спільнотою. Разом з тим, особливості міжнародної економічної експансії КНР в країни, що розвиваються, вимагають запровадження нових напрямів наукових досліджень цієї проблематики. Важливого значення набувають завдання визначення домінантних тенденцій зовнішньоекономічних відносин КНР на різних рівнях системної інтеграції, виокремлення основних каналів та наслідків посилення економічного впливу Китаю в країнах, що розвиваються. Вирішення цих завдань нерозривно пов'язане з визначенням теоретичних орієнтирів процесів оптимізації зовнішньоекономічної політики країни та розробкою методологічних підходів до раціоналізації українсько-китайських зовнішньоекономічних відносин та окреслення напрямів вдосконалення їх інституціонального базису в сучасних умовах.

Наведене вище підтверджує актуальність і своєчасність дисертації Лілії Анатоліївни Українець, яка спрямована на теоретичне та прикладне обґрунтування наслідків міжнародної економічної експансії КНР в країни, що розвиваються, і визначення на цій основі стратегічних пріоритетів трансформації зовнішньоекономічних відносин України з КНР.

2. Зв'язок дисертаційної роботи з науковими програмами та планами досліджень

Дисертація Українець Л.А. пов'язана з виконанням науково-дослідних тем Львівського національного університету імені Івана Франка.

Зокрема, теоретичні положення та методичні підходи до зовнішньоекономічної співпраці України та Китайської Народної Республіки (КНР) в контексті поглиблення інтеграції до ЄС, викладені Українець Лілією Анатоліївною в докторській дисертації на тему «Економічна експансія Китайської Народної Республіки в країни, що розвиваються» були використані при виконанні науково-дослідної роботи Львівського національного університету імені Івана Франка на тему:

«Стратегії міжнародної конкурентоспроможності та конвергенції соціально-економічного розвитку ЄС» (номер державної реєстрації 0115U003956).

Авторські дослідження на тему науково-практичних та теоретичних основ втілення ініціативи Китаю «Пояс і шлях» були використані при виконанні науково-дослідної роботи Львівського національного університету імені Івана Франка на тему: «Політико-економічні перспективи встановлення та розвитку світового ринку альтернативних джерел енергії» (номер державної реєстрації 0117U001404).

3. Основні наукові результати дисертації, винесені на захист

Аналіз дисертації та автореферату Лілії Анатоліївни Українець дозволив встановити ряд наукових результатів, що особливо вирізняються науковою новизною, теоретичним, методологічним та прикладним значенням й винесені на захист. Зокрема:

1. Автором здійснено систематизацію наукових підходів до дослідження процесів міжнародної економічної експансії з виокремленням політико-економічного світ-системного, неореалістичного, ліберального і неограмшійанського підходів (с.22-38), що дозволило виокремити низку вимірів міжнародної економічної експансії (с. 40-42) і сформуванати систему ринкових індикаторів цих вимірів (с. 44-50)

2. Автором розроблено математично обґрунтовану теорію впливу політичних зв'язків підприємства на рішення щодо здійснення ними прямого

іноземного інвестування та взаємозалежності продуктивності та політичних зв'язків при прийнятті управлінських рішень для підприємств, які функціонують при недостатньо розвинених фінансових структурах та недосконалому інституційному середовищі (с.145-169). Розроблена теорія дозволила сформулювати низку гіпотез, які характеризують специфіку основного каналу економічної експансії КНР в країни, що розвиваються (с.165-167)

3. Автор виокремлює етапи розвитку прямого закордонного інвестування КНР (с.185-186) і детально аналізує процес формування зовнішньої інвестиційної політики (параграф 3.2), в результаті доходючи висновку, що особливості китайського процесу інтернаціоналізації вимагають додавання до загальної теорії іноземного інвестування кількох специфічних чинників: дуже швидка інтернаціоналізація; інтернаціоналізація, яка досягається через організаційні (а не технологічні) інновації; розвиток стратегічних інновацій, які дозволяють фірмам використовувати їх пізній прихід на ринок та периферійний статус як перевагу (с.207-208).

4. За допомогою розробленої власної дискретної моделі виживання за використання комплементарної подвійно-логарифмічної регресії (с.231-238) автором здійснено емпіричне дослідження гіпотез, виведених у сформульованій автором теоретичній концепції щодо ролі політичних зв'язків і продуктивності для прийняття рішення щодо здійснення прямих закордонних інвестицій компаніями Китаю і доведено, що ті підприємства, які оперують в умовах недорозвинених фінансових ринків, чи підприємства з більшою потребою у зовнішньому фінансуванні, отримують більше вигоди від існування політичних зв'язків, тому основним каналом, через який політичні зв'язки впливають на прямі закордонні інвестиції компанії, є кредитне фінансування, що пов'язано з фінансовими обмеженнями і великим обсягом початкових капіталовкладень, які потрібні при першій інвестиції фірми закордон (с. 260-281).

5. У роботі проведено детальний аналіз реалізації ініціативи «Один пояс, один шлях» в рамках шести основних економічних коридорів (с.345-350), що дозволило визначити фактичні інтереси та цілі, які переслідує КНР в процесі реалізації зазначеної ініціативи (с.355-357), а також виокремити країни, для яких ризики, пов'язані з реалізацією проектів ініціативи «Пояс і шлях» є особливо великими (с.359-360)

6. У роботі здійснено визначення емпіричних детермінантів прямих закордонних інвестицій з Китаю у країни Африки за допомогою розробленої моделі з використанням регресійного аналізу Тобіта і двоступеневого методу Гекмана (с. 415 - 430), яка дозволила підтвердити, що для компаній Китаю вагомими залишаються класичні економічні чинники (великий розмір ринку, потенціал зростання, відносно дешева місцева валюта, кращі економічні умови), при цьому зростання корупції в країні позитивно впливає на притік інвестицій з Китаю

7. У роботі проведено компаративний аналіз стратегій нарощування економічного впливу КНР в двох регіонах, які об'єднують країни, що розвиваються, - в Південній Америці та Африці (параграф 6.2), який дозволив визначити основні відмінності стратегічних підходів КНР та визначити чинники, які зумовлюють ці відмінності (с. 452), що дозволяє оптимізувати зовнішньоекономічну стратегію України щодо КНР (параграф 6.3)

8. Автором побудована модель логістичної регресії для аналізу детермінантів прямих іноземних інвестицій з КНР в Україну (с. 459-465); за результатами дослідження визначено систему стимулюючих заходів для залучення інвестицій з КНР в економіку України (с.467) і окреслено етапи покращення інвестиційного режиму України (с.469) з врахуванням досвіду економічної експансії КНР в країни, що розвиваються

4. Відповідність структури дисертації встановленим вимогам

Дисертаційна робота Українець Л.А. є закінченим самостійним дослідженням, яке має значну теоретичну та прикладну цінність для вирішення наукової проблематики оптимізації зовнішньоекономічної політики країни в умовах поширення економічної експансії КНР в країни, що розвиваються, на сучасному етапі.

Структурна побудова дисертації є логічною, результати різного рівня наукової новизни та висновки є конкретними, достатньо аргументованими та є предметом для захисту. Аналіз вирішених завдань дозволяє стверджувати, що дисертація відповідає паспорту спеціальності 08.00.02 – світове господарство і міжнародні економічні відносини.

За структурою, обсягом і оформленням дисертація відповідає вимогам до дисертацій, поданих на здобуття наукового ступеня доктора наук.

5. Теоретична і практична цінність наукових результатів

Теоретична цінність висновків та рекомендацій дисертаційної роботи Українець Л.А. полягає в обґрунтуванні:

- концептуальних засад здійснення прямих закордонних інвестицій, як каналу економічної експансії країни, з урахуванням гетерогенності підприємств, що визначається за двома специфічними характеристиками: продуктивністю та політичними зв'язками підприємства, в умовах недостатньо розвинених фінансових структур та недосконалому інституційному середовищі, які притаманні для більшості країн, що розвиваються

- методичного підходу до дослідження ролі таких специфічних ринкових характеристик як продуктивність і політичні зв'язки, при здійсненні прямих закордонних інвестицій компаніями КНР за допомогою розробленої власної дискретної моделі виживання за використання комплементарної подвійно-логарифмічної регресії на основі унікального набору статистичних даних.

- визначення детермінантів, що впливають на вибір країни-реципієнта для прямих закордонних інвестицій КНР як основного каналу економічної експансії, з використанням характеристик як мікро- так і макрорівня, та обґрунтовано методичні підходи їх аналізу за допомогою інтегральної функції розподілу і розробленої власної моделі логістичної регресії

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає у розробці науково-прикладних положень, які дозволяють сформулювати ефективні механізми оптимізації українсько-китайських зовнішньоекономічних відносин спрямовані на використання переваг процесів економічної експансії КНР та уникнення ризиків, які виникають в цих умовах.

Отримані результати реалізовані в практиці управління на державному та регіональному рівнях, а також на рівні приватних підприємств в Україні та закордоном. Найважливішими серед них є пропозиції, використані державними органами влади України, зокрема у Верховній Раді України (Довідка № 522/411-19 від 6.06.2019 р.), Управління економічного співробітництва Міністерства закордонних справ України (Довідка від 2.06.2019), Посольством України в КНР (Довідка від 5.06.2019). На регіональному рівні практичні рекомендації і результати дослідження Українець Л.А. було використано Департаментом міжнародної технічної допомоги та міжнародного співробітництва Львівської Обласної державної адміністрації. (Довідка від 2.06.2019 № 29-272/0/2-19). Окрім того, результати, викладені в роботі, використовувались підприємством «Арісс Україна» (довідка від 6.06.2019 р.) та «SportDrive» (м. Нетанія, Ізраїль). (Довідка 574 від 2.06.2019)

6. Аналіз публікацій та повноти відображення результатів у авторефераті

За темою дисертації опубліковано 45 наукових робіт, з них 1 одноосібна монографія, 1 колективна іноземна монографія, 4 статті у провідних

зарубіжних виданнях, 8 статей у виданнях, що входять до міжнародних наукометричних баз даних, 18 статей у провідних українських наукових фахових виданнях.

Специфіка представлених видань та зміст опублікованих праць відповідають вимогам МОН України щодо повноти висвітлення результатів дисертаційної роботи на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.02 – світове господарство і міжнародні економічні відносини.

Наукові здобутки дисертації, що відображають усі пункти наукової новизни, повністю викладені в авторефераті, який містить відомості про зміст та обсяг дисертації, результати різного рівня наукової новизни, теоретичне та практичне значення отриманих результатів. Автореферат та дисертація представляють собою завершені та чітко й послідовно викладені наукові праці.

Аналіз автореферату та наукових праць здобувача дозволяє зробити висновок, що результати дисертаційної роботи Українець Л.А. оприлюднені до її захисту.

7. Дискусійні положення та зауваження

Відзначаючи актуальність теми дисертаційного дослідження, наукову новизну результатів, їх достовірність та повноту викладу в опублікованих працях, слід вказати і на наявність в роботі Українець Лілії Анатоліївни деяких дискусійних положень та певних недоліків, зокрема:

1. У розробленій автором дискретній моделі виживання за використання комплементарної подвійно-логарифмічної регресії (с.230-239), для обрахунків використовується шість вимірів такого показника як «політичні зв'язки компанії». Однак з тексту роботи не зрозуміло, навіщо було проводити розрахунки для усіх шести вимірів, якщо усі вони демонстрували співмірні результати. Використання шести різних вимірів політичних зв'язків

суттєво переобтяжило графічний матеріал і таблиці результатів проведеного емпіричного дослідження.

2. У роботі наведено прогностні розрахунки, отримані завдяки моделюванню впливу зростання в Китаї на країни, що розвиваються за допомогою модифікованої версії стандартної GTAP-моделі (с.337-341). На нашу думку, вартувало би більш повно обґрунтувати і деталізувати висновки, отримані з цієї моделі, щодо сценаріїв майбутнього впливу експансії КНР на країни, що розвиваються.

3. У роботі проведено емпіричне дослідження детермінантів прямих закордонних інвестицій з Китаю лише у країни Африки (с.408-430). Вартувало б доповнити ці розрахунки аналогічним аналізом для інвестицій з Китаю у країни Південної Америки. Таке емпіричне дослідження могло би бути використаним для більш детального компаративного аналізу стратегій економічної експансії Китаю в Африку та Латинську Америку (параграф 6.2)

4. При аналізі шляхів оптимізації зовнішньоекономічних відносин України та КНР автор пропонує дослідження потоків інвестицій з Китаю до України за допомогою регресійної моделі (с. 459-466). Варто звернути увагу, що у дослідженні використано дані лише за 15 років, що ставить під сумнів обґрунтованість отриманих результатів.

5. Суперечливим є підхід автора щодо характеристики гео економічної стратегії КНР в регіонах світу (Додаток Б). У поданому схематичному зображенні не прослідковується характеру взаємозв'язків між різними каналами економічної експансії у розрізі регіонів світу.

6. Автор детально аналізує інституційні основи зовнішньоекономічного співробітництва між Україною та КНР (с. 473) і перспективи їхнього удосконалення (с. 477-482), при цьому, що цілком зрозуміло, виходячи перш за все з врахування українських інтересів. Тим не менш, деякі оцінки перспективності напрямів співпраці між Україною і Китаєм виглядають занадто оптимістичними, оскільки не вповні підтримуються діями китайської сторони.

Проте викладені дискусійні положення та зауваження не змінюють загальної позитивної оцінки роботи, а лише додатково вказують на багатоплановість досліджуваної проблеми, її актуальність, наукову значущість і практичну цінність.

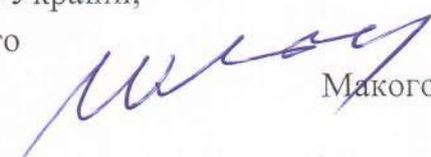
8. Загальний висновок

Дисертаційна робота Українець Лілії Анатоліївни на тему «Економічна експансія Китайської Народної Республіки в країни, що розвиваються» представляє собою закінчену наукову працю, яка вирішує актуальну науково-практичну проблему щодо формування зовнішньоекономічної політики країн з урахуванням процесів економічної експансії КНР.

Тема та зміст дисертації, автореферату, а також опублікованих наукових праць відповідають паспорту спеціальності 08.00.02 – світове господарство і міжнародні економічні відносини.

Робота відповідає вимогам пп. 9, 10, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. зі змінами і доповненнями згідно з Постановою Кабінету Міністрів України від 19 серпня 2015 р. та нормативним документам МОН України щодо дисертацій, поданих на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук, а її автор – Українець Лілія Анатоліївна заслуговує на присудження наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.02 – світове господарство і міжнародні економічні відносини.

Офіційний опонент
доктор економічних наук, професор
заслужений діяч науки і техніки України,
почесний професор Харбінського
університету комерції (КНР),
професор кафедри економіки та
міжнародних економічних відносин
Маріупольського державного університету

Макогон Ю.В.

Особисте
засвідчує
Мені секретар МДУ
О.С. Трапова

